

NACRX002NBNW

Dne: 23.6.2017 | Naše značka: NA- 2192-5/04-2017 | Vyřizuje/tel.: Šimůnková / 974 847 405
Vaše značka:

MÍSTO: Marburg, SRN

ÚČEL CESTY: účast na konferenci pořádané Archivschiele Marburg s názvem „Nicht nur Archivgesetze... Archivarinnen und Archivar auf Schwankendem rechtlichem Boden? Best Practice-Kollisionen-Perspektiven.“

ÚČASTNÍCI CESTY: Ing. Miroslav Kunt, Mgr. Zbyšek Stodůlka, Mgr. Karolína Šimůnková

ZPRÁVU PODÁVÁ: Ing. Miroslav Kunt, Mgr. Zbyšek Stodůlka, Mgr. Karolína Šimůnková

NAVŠTÍVENÉ INSTITUCE: Archivschiele Marburg

TRVÁNÍ CESTY: 18.6.2017 - 20.6.2017

18.6. 2017, 9.00 h odjezd z Prahy, 16.00 příjezd do Marburgu (ubytování)
překročení státní hranice 11.00 h.

19.6.2017 - od 10.00 h - 19.00 h konference

20. 6. 2017 8.30 h - 16.00 h konference, 17.00 odjezd z Marburgu, příjezd do Prahy 23.00 h
(překročení státní hranice 21.00 h)

DATUM VYHOTOVENÍ: 29.6.2017

SCHVALUJE: PhDr. Eva Drašarová, CSc., ředitelka Národního archivu
podepsáno elektronicky

TEXT ZPRÁVY ZE ZAHRANIČNÍ PRACOVNÍ CESTY

ČÁST VŠEOBECNÁ:

18.6.2017 jsme odjeli služebním autem z Prahy do Marburgu. Cesta trvala 7 hodin. Následně jsme se ubytovali v hotelu Marburger Hof. 19. – 20.6. jsme se zúčastnili 22. konference pořádané Archivschole Marburg s názvem „Nicht nur Archivgesetze... Archivarinnen und Archivar auf schwankendem rechtlichem Boden? Best Practice-Kollisionen-Perspektiven.“ Dne 20. 6. jsme se zároveň vrátili do Prahy.

ČÁST ODBORNÁ:

V úvodu Dr. Irmgard Christa Becker z Archivní školy v Marburku upozornila na publikaci „Archivrecht für die Praxis“ (autoři Irmgard Christa Becker, Clemense Rehm a kolektiv, nakladatelství MUR Mnichov). Současně vyšla také příručka shrnující aktuální znění archivních zákonů všech spolkových zemí i Spolku samotného. Odborný úvod do problematiky kolokvia zajistil zmíněný Dr. Clemens Rehm ze Zemského archivu Bádenska-Württemberska ve Stuttgartu. Hovořil o nabídkové povinnosti původců, pozici archivů v digitálním světě a zdůraznil, že dnes již nevystačíme při své práci jen s původně ucelenými archivními zákony, neboť archivní praxi ovlivňuje výrazně řada dalších zákonů na spolkové i zemské úrovni, jmenovitě zákon o ochraně osobních údajů, zákon o znovuvyužití informací veřejného sektoru, zákon o svobodném přístupu k informacím, autorský zákon atd.. Popsal pocit nejistoty, který se zmocňuje archivářů a fakt, že profese se během posledních 20 let dramaticky proměnila. Problematika otevření archivů a povinnost poskytnout informace v kontrastu s ochrannými lhůtami, autorským právem a ochranou osobních údajů se staly odbornou náplní kolokvia. Naznačil riziko mazání/likvidace dat před předáním do archivů. Řešením by mělo být zjednodušení archivních zákonů a jejich postavení jako „lex specialis“. Dále zdůraznil nutnost většího sebevědomí oboru a odvahy, kdy je nutné se zároveň vyrovnat s ochranou údajů, volným přístupem k archiváliím a nutností zachytit transparentní výkon veřejné správy, což je primární úloha archivů v demokratické společnosti.

První sekce byla věnována předarchivní péči. Dr. Andrea Hänger ze Spolkového archivu v Koblenci přednesla příspěvek „Das Recht auf Vergessenwerden - Die EU-Datenschutzgrundverordnung und ihre Bedeutung für die Archive“ pojednávající o obecném nařízení EU o ochraně osobních údajů, v Česku známého pod anglickou zkratkou GDPR. Provedla rozbor článků nařízení podstatných z pohledu archivů, např. „práva být zapomenut“. Připomněla společnou deklaraci evropských archivů, na které se v souvislosti s GDPR v současné době pracuje. Výzvu představuje implementace GDPR do spolkového archivního zákona, primárně harmonizace (a to i pro oblast archivnictví – nově např. výjimka z informační povinnosti dle čl. 15 GDPR a dalších) proběhla s novelizací spolkového zákona o ochraně osobních údajů (DSAnpUG-EU). Dr. Jost Hausmann ze Zemského archivu Porýní-Vestfálska v Koblenci poukázal v příspěvku „Sicherheit im Vorfeld - Aktenvernichtung und -entfremdung als Rechtsfrage“ na ničení dokumentů a z něho vyplývající trestněprávní odpovědnost osob původce; uvedl příklad starosty, který při rekonstrukci objektu nechal vyvézt ke spálení dvě nákladní auta dokumentů. Na to navázal Dr. Clemens Rehm příspěvkem „Löschkultur versus Anbietungspflicht - Eine Standortbestimmung“, kde uvedl důvody nezákonného ničení dokumentů: neznalost, přetíženost pracovníků, pohodlnost, nepotřebnost staré registratury, ze strany archivů pak jejich kapacita jak co do objemu ukládaných archiválií tak lidských zdrojů – nedostatek archivářů. Jako možné cíle uvedl zákonné zajištění akvizice dokumentů z činnosti původců, přístup archivářů k živým spisům, jednoznačnou nabídkovou povinnost a jasně dané skartační lhůty. V rozhodování o uložení či zničení dokumentů a v nabídkové povinnosti směrem k archivům nehraje právo být zapomenut roli. Úkolem archivářů je dostat tuto informaci dovnitř institucí a vzdělat v tomto smyslu jejich zaměstnance – podchyceno institucionálně spoluprací s vysokou školou zajišťující následné vzdělávání zemských úředníků, atraktivitu se podařilo zvýšit přejmenováním předmětu na „znalostní management“.

Druhá sekce s názvem „Umožnit přístup“ byla moderována dr. Martinou Wiech. Byla věnována využívání a zpřístupňování archiválií. Dr. Mark Steinert ze Zemského archivu Severního Porýní – Vestfálska se v příspěvku „Vorlage und Versand - Urheberrecht in der Nutzung“ zaměřil na autorské právo, přičemž rozebral jednotlivá, pro archiv podstatná, ustanovení autorského zákona (který je obdobný českému, neboť vychází z Bernské úmluvy). Upozornil, že v příspěvku uvedené odkazy budou platit již jen velmi krátce, neboť se chystá novela autorského zákona. Připomněl, že autorské právo je právem majetkovým. Jsou-li archiválie zároveň díla, platí pro ně ochrana dle zákona autorského. Základní ochrana díla trvá 70 let od smrti autora, případně 50 let od zveřejnění. Uvedl příklad § 53 německého autorského zákona, který je natolik nesrozumitelný, že před ním kapitulují i právníci. Upozornil, že poskytování archiválií nepublikovaných, na kterých vážnou autorská práva je neseriózní. Následoval opět Dr. Jost Hausmann v příspěvku „Der anonyme Nutzer - Neue Herausforderungen“, který charakterizoval badatelský list jako právní akt zakládající smluvní vztah badatele s archivem. Dr. Christine Axer z Městského archivu v Hamburku navázala příspěvkem „Informationsfreiheit im Archiv - Stand und Perspektiven“ rozbořem „svobodného přístupu k informacím“ obsaženým ve zmíněném zákoně o poskytování informací a reflektovaném již i v nových archivních zákonech. Svobodný přístup k informacím, který se začal prosazovat v 80. letech minulého století, zásadním způsobem ovlivňuje dostupnost dokumentů vzniklých z činnosti veřejné správy. Zmínila rozdíl mezi zveřejněním a zpřístupněním a věnovala se problematice ochranných lhůt, které nejsou navíc upraveny jednotně. Přes právo na informace zůstávají některé informace chráněné – osobní údaje, duševní vlastnictví. Komparovala archivní zákony, s výjimkou Sasko-Anhaltska musí dle všech spolkových archivních zákonů badatel uvést účel nahlížení.

Druhý den jednání patřil **třetí sekci** věnované opět přístupnosti archiválií. Vinzenz Lübben M.A. z Komunálního archivu v Mindenu v příspěvku „Stolperfallen im Netz - Postmortaler Datenschutz und die Belange von Hinterbliebenen“ upozornil na to, že archivy od konce 90. let zveřejňují informace na internetu (archivní portály, pomůcky na internetu). Ochrana osobních údajů donutila již některé archivy zpřístupněná data stáhnout z internetu a dokonce je smazat. Obdobně jako v ČR archivní zákony obsahují speciální ustanovení ke zveřejnění archiválií „jen na žádost“. Mrtvý požívá ochrany podle občanského zákoníku. Doporučil před vystavením na internet zvážit, zda na internet vystavit vše, zda vůbec vystavit a snažit se vyloučit možný konflikt. Dr. Christian Reinhardt z Hesenského zemského archivu v Marburku v přednášce „Mit fremder Hilfe - Kooperationen bei Digitalisierung und Indizierung“ hovořil o spolupráci s uživateli u genealogicky zajímavých dokumentů zveřejněných na internetu. Zveřejnění je možné až po uplynutí ochranných lhůt. V Hesensku u zveřejněných matrik tak uživatelé pomáhají vytvářet k nim rejstříky; opět se dotkl zákona na ochranu osobních údajů. Pokud s digitalizací pomáhají soukromé subjekty, pak si obvykle vymíňují na smluvním základě exkluzivitu. Ochrana dat přechází na smluvním základě na tyto subjekty. Smlouvy doporučil uzavírat na maximální dobu 10 let, pak je nutné je přezkoumat. I v případě využití soukromého subjektu k digitalizaci a následné smluvní exkluzivity si vždy archiv má vyžádat kopie digitalizátů. Dr. Benjamin Kram ze Zemského archivu Severního Porýní – Vestfálska v příspěvku „Archive und social media - Das Beispiel Facebook im Landesarchiv Nordrhein-Westfalen“ hovořil o prezentaci archivu na sociální síti Facebook, odpovědnosti za spolupracovníky/archiváře při komunikaci na síti, povinnosti vložit tiráž (impressum) a generátor tiráže k příspěvkům a na závěr promítl klip „Herr Bohne geht ins Netz“ (https://youtu.be/e_mLQ_eWk_o). Dále uvedl medializovaný případ matky, která se snažila soudní cestou získat práva k facebookovému své dcery, prvoinstanční soud právo přiznal, druhá instance možnost „dědění“ účtu odmítla. Jako naprostou novinku uvedl případ, kdy o porušení práva na ochranu osobnosti v Bavorsku rozhodoval zemský úřad na ochranu osobních údajů a nikoliv soud.

Poslední, **čtvrtou sekci** „Weiterverwendung“ zahájil příspěvkem „Alles frei? - Die Folgen des Informationsweiterverwendungsgesetzes für die Archive“ Andreas Nestl z Generálního ředitelství státního archivu Bavorska v Mnichově. Věnoval se zákonu na poskytování informací a evropským směrnicích 2003/98/EK a 2013/37/EU, která se vztahuje na rozdíl od té předchozí i na paměťové instituce. Zmínil, že neexistuje žádná povinnost informace digitalizovat, ale v Německu musí být o každém poskytování informací předána metadata na portál „GovData“. Informace z činnosti úřadů musí být volně přístupné, ale ochranu mají i informace o obchodní a hospodářské činnosti. Dotkl se také autorských práv, uvedl možnost, když archiv práva zdědí, případně by se autor práv vzdal a do těchto práv by pak nastoupil archiv. Archivy mohou v případě digitalizace požadovat přiměřený zisk, komerční využití kopií archiválií má být zpoplatněné,

nekomerční nikoliv. Vyrovnával se s otázkami souvisejícími s novelou směrnice o znovuvyužití informací veřejného sektoru (2013/37/EU): „Je všechno přístupné?“ – ne, „Je možné kopie dále používat?“ – ano, „Je vše zdarma?“ – odvíjí se od zvláštní úpravy. Dr. Dominik Scholl z Wikimedia Deutschland – Gesellschaft zur Förderung Freien Wissens e. V. v Berlíně provedl v příspěvku „Offene Archivdaten als Chance - Vermittlung, Vernetzung und Nachnutzung von Archivgut in der digitalen Welt“ rozbor jednotlivých druhů licencí Creative Common, principů Wikipedie a pohovořil o spolupráci se Spolkovým archivem. Výsledkem spolupráce byla dohoda o formátech a metadatech, umožnili uživatelům doplňovat popisná metadata ke zpřístupněným archiváliím, což nese první výsledky. Zmínil také využití personálních autoritních záznamů z databáze spravované Německou národní knihovnou. Prof. Dr. jur. Eric W. Steinhauer z FernUniversität v Hagenu svůj příspěvek „Das geplante Urheberrechts-Wissensgesellschafts-Gesetz und die Archive“ věnoval informacím o připravované novele autorského zákona (tisk BT-Drs. 18/9633), která se věnuje významně problematice paměťových institucí. Uvedl také, že právní úprava o osiřelých dílech má díky byrokratické náročnosti dosud nepatrný dopad do praxe (v databázi v Německu je vedeno jen 38 těchto děl). Nový zákon by měl mít dopad i do činnosti archivů. Zákon by měl zmocnit Spolkový archiv k ukládání webových stránek. Upozornil, že na archivní zákon/zákony přímo útočí autorský zákon i evropské směrnice. Doporučil uzavřít aliance k lepšimu prosazení námitek proti zpříšňování a omezování přístupu k archiváliím a informacím. Je čas také začít přemýšlet o konvergenci archivního zákona, definovat, kam směřuje archivnictví, zda vznikl prostor pro společné řešení prostřednictvím jednoho „zákona o kultuře“ (Kulturgesetz). Upozornil, že archiváři se měli vždy řídit i dalšími zákony a nyní začíná být tento požadavek markantní. Doslova uvedl: „Jsme propojeni se světem a musíme to vzít na vědomí“.

Závěr kolokvia patřil **pódiové diskuzi** na téma „Prioritäten und Perspektiven der substantiellen Weiterentwicklung rechtlicher Fragestellungen des Archivwesens“, které se zúčastnili Dr. Beckerová jako moderátorka a Dr. Hänger, Dr. Udo Schäfer z Městského archivu v Hamburku a Prof. Steinhauer. Byl zde shrnut závažný dopad evropských předpisů, zmíněna problematika soukromých archivů (zejména hospodářské archivy) a nutnost dialogu se soukromou sférou. Diskutována byla existence všeobecné ochranné lhůty a sice pro jednotlivé případy a pro internetovou prezentaci a postavení zejména komunálních archivů, které jsou konfrontovány s jinými než archivními úkoly. Byl diskutován účel archivů a jeho změny, postavení jako kulturních institucí či naopak čistě správních úřadů. Zástupce mnichovského městského archivu výslovně uvedl, že byl-li by považován za čistě kulturní instituci, je v konkurenci Mnichovských filharmoniků co do komparace výsledků zcela bez šance. Dále se debatovalo o tom, kam až rozšířit kompetence archivů – zda až ke vzniku dokumentu, kde jsou hranice mezi spisovou službou a archivem, zda se archiváři postupně budou vyvíjet směrem k „document managementu“. Bylo debatováno o možnosti zaplatit zastupování archivů v Bruselu, aby mohl obor lépe lobovat své priority a požadavky, zatím není na evropské úrovni příliš slyšet. Padaly i podněty k inspirování se ve Francii – vytvořit na německé úrovni jakousi „Kulturgesetzbuch“ (sborník zákonů týkajících se kultury). Námitkou bylo, že obdobný záměr k ochraně životního prostředí se nepodařilo v Německu realizovat. Na závěr byl velmi negativně hodnocen fakt, že novelou spolkového archivního zákona se německým tajným službám podařilo prosadit vznik vlastního archivu (dosud ukládaly ve Spolkovém archivu), opět s výzvou nutné aktivizace archivářů a zvýšení zájmu na zpřístupňování archiválií vůči politické reprezentaci.